

Victorela Neagoe

DESPRE DESINENȚA DIALECTALĂ *-i*
LA PERSOANA 1 ȘI A 3-A SG. A IMPERFECTULUI INDICATIV

1. Între problemele de morfologie dialectală, flexiunea verbală ocupă un loc important în preocupările dialectologilor și ale istoricilor limbii române.

În cursul evoluției sistemului flexiunii verbale în plan diatopic, se disting, în arii corelative, numeroase *a r h a i s m e* (elemente de continuitate mai apropiate de etimon), precum și *i n o v a ț i i*, unele semnalate începând cu secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, altele „descoperite” în ultimele decenii – dificil uneori de precizat din punct de vedere cronologic – grație cercetărilor de teren aprofundate pentru atlasele regionale și pentru alcătuirea corpusurilor de texte dialectale reprezentative din punct de vedere cantitativ și calitativ.

Modificările care au avut loc în procesul de evoluție a sistemului flexionar al verbului au vizat atât sufixele temporale cât și desinențele.

În cadrul diverselor paradigme verbale ale timpului trecut, la nivel dialectal, fenomenul de sincretism (omonimie) a acționat în etape diferite ale evoluției unităților discrete.

2. În paginile următoare, ne propunem să supunem atenției atestarea recentă a desinenței analogice *-i*, ocurentă la pers. 1 și a 3-a sg. a imperfectului indicativ, omonimă cu pers. a 2-a a aceluiași timp, insistând asupra difuziunii ei spațiale și asupra unei posibile interpretări privind vechimea particularității.

Fenomenul a fost înregistrat, constant, în raport de variație liberă cu desinența etimologică de pers. a 3-a sg., în graiul satului Plăiuț¹ (= Pl), comuna Vodița, raionul Teacev, situat la nord de Tisa, în Maramureșul istoric, reprezentat de două informatoare din generația vârstnică.

Spre ilustrare, reproducem toate contextele de ocurență ale fenomenului discutat²:

– [Lâna] *după ce-ai făcut-o pă hrebincă [= dărac] / ai pus-o pă caier / ai făcut caier / ai tors-o // cum erai demult //*; [Cergile] *mai demult / ierai cu*

¹ Textele culese în această localitate în anul 1995, precum și cele din Apșa de Jos, Biserica Albă și Strâmtura, din aria maramureșeană aparținând din 1945 Ucrainei Transcarpatice, au fost publicate, pentru prima dată, în volumul TD-Bas. (p. 314–411); cf. *Românii de peste hotare: 19–20 și harta localităților românești de la nord de Tisa*.

² Întrucât nu ne-a interesat aspectul fonetic, toate citatele au fost literarizate; s-a menținut sistemul de bare oblice care delimitează unitățile de intonație.

dungi // apoi la un timp / o ișit cu flori //; și ele dacă le duceai³ la piuă [pănura] / [măsura] rămâniei di trii pălmi // ca să daie de lecric / [= haină de postav] // să⁴ nu trăbuia... a pune aice [...] să fie din pănură în curmeziș /; [Vestele bărbătești] ele iera³ ca și de primăvară / și de toamnă / lecricile le purta iarna / când erai frig //; ștrimfii ierai³ mai lungi / iera³ pînă supt... pună la gherunche //; o crescut cînepa / mare / ierai... o parte... mai devreme să culejei / albă // s-o numit //; [Pe măneca cămășii] și... apăi s-o făcut trășură să numeai / bulbuuci // de tăt feliu făceai... [...] ș-aice să făceai uzor [= model] // ș-aici era tot roată //; [Modelele pe cămașă] să numeai în turte / în codăciori / să făceai [...] merea un codăcior / sau merea așa o turtuță //; [Cusăturile] ierai și fără culori / ierai tot di-on feli [...] dac-o vrut numai cu negrî / nI împlei // și dacă o avut... cu ce împle / atunce-o împlut / cu roșu / cu verde cu de tă[t] feliu // iera uzoara // ierai șĂ frumoasă / și ierai... și neplăcute //; prăguți [= modele de cusătură] iera rădicaț [!] // el așa să-ncrețai... iei iera prăguț rădicaț // [...] ala rămânei mai jos /; da o fost un timp / că și sucnă-n jos // [...] făcei / în trii iță / în trii iță s-o făcut //; pețitori am avut mult / și nu mi-o plăcut / unu... ierai din Apșa de Mijloc //; atunce nu ierai... / dac-ai vrut să... șpeli / trăbuia a pune-nt-o randă [= cârpă] / a pune cenușă (VIIa); atunci demult zăcea că iera // iera fimeie / o ierai om // [...] astea bosărcăile [= vrăjitoarele]... / tare o... vrăjât amu / cum / când o văzut vaca / gata ea o și luat laptele amu cum // no! ș-atâta lapte o avut / și grosior [= smântână] că dumnezeu apere! nu știa ce să facă / ș-alta vacă nu aveai nimic! nu da nimic // (VIIb).

Nu am înregistrat niciun exemplu în textele culese de la informatorul VIII⁵.

După cum reiese din exemplele de mai sus, informatoarea VIIb (fără știință de carte) utilizează accidental desinența *-i*, analogică, la pers. a 3-a sg.

Din cele aproximativ 87 de ocurențe ale imperfectului la pers. a 3-a sg., subiectul VIIb recurge numai de două ori la forma omonimă cu pers. a 2-a sg.

³ Informatoarea VIIb, spre deosebire de VIIa, păstrează omofonia etimologică pentru pers. a 3-a sg. și pl., fără desinența *-u*, omofonie care se menține și pentru formele noi, analogice, cu desinența *-i* (cf. Papahagi 1925: 206, 308, 323; Vulpe 1984: 336).

⁴ După aproape șapte decenii de la atestarea elementului introductiv *să* al propoziției condiționale de T. Papahagi (1925: LXXII, 325) (în două localități: Giulești și Slătioara): *Să ne-ntâlnea domnu-n șezători iarna, c-apoi auzea multe hori*, ca în limba veche (cf. Densusianu, ILR, II: 185), textele culese recent în Plăiuț confirmă încă existența conjuncției arhaice *să*, la nord de Tisa, în timp ce la sudul Tisei „poate fi considerată dispărută în vorbirea actuală” (cf. Vulpe 1984: 344).

⁵ Deși a fost un foarte bun informator, nu s-au obținut multe texte din cauza condițiilor tehnice nefavorabile desfășurării anchetei (întreruperea curentului electric) (cf. TD-Bas.: XXX). Întrucât în capitolul *Morfosintaxa* (Marin et alii 1998: 109, nota 66) s-a strecurat o inadvertență regretabilă privind atestarea inovației la T. Papahagi și în Apșa de Jos, mă simt obligată să aduc precizările necesare. Printre informatorii savantului nu a existat niciunul din această localitate. Singurii informatori originari din nordul Tisei, au fost din Biserica Albă și stabiliți în satul Budești (Papahagi 1925: 389). Deși ambii informatori sunt născuți în secolul al XIX-lea, unul în 1847 (p. 304–307), iar celălalt în anul 1883 (p. 166, 246–247) (cf. Neagoe 1997: 52), aceștia nu au oferit forme analogice nici în textele versificate și nici în cele narative.

Alternanța, în graiul aceluiși vorbitor, între forma etimologică și cea nouă, analogică, dovedește gradul incipient de generalizare la nivelul comunității și caracterul relativ recent al inovației.

Coexistența unor variante intradialectale, cu frecvență variabilă la vorbitorii cu statut social relativ identic (vârstă, instrucție, contacte sociale), poate fi asociată cu procesul de involuție a unei inovații care, chiar la data apariției ei, avea o poziție instabilă în structura timpului prin confuziile pe care le putea genera atunci când subiectul gramatical nu era exprimat.

În continuare, reproducem un fragment de text, sugestiv în acest sens:

țăsiai / avea spat-anume / ca să primească / să să-nvălească urzala //
 [...] [Zadiile erau] *negre și cu dungi / numaidecât cu dungi [...] țăesai... negri /*
și dup-acela negri-l țăesai... roșu / ș-așa era ele / ș-aveai ceva sprâncene-acolo de
altă culoare / mestecat / [...] ieșă / era și făceai sprâncene / puțin de altă
culoare / [...] verde / ș-apă puțin iară roșu / apoi făcea lată / roșă // (VIIa).

Variantele **țăsai**, **aveai**, **făceai** ar putea fi interpretate atât ca forme de pers. a 2-a sg. a imperfectului cât și ca forme analogice de pers. a 3-a sg. Alternanța cu formele etimologice de pers. a 3-a sg. **avea**, **era**, **ieșă**, **făcea**, ocurente în același pasaj, ne îngăduie să optăm pentru explicarea lor ca forme analogice de pers. a 3-a sg.⁶

3. În microaria apuseană a subdialectului maramureșean (în vecinătatea Țării Oașului, vezi *infra*), zonă care grupează, din punct de vedere lingvistic, graiurile vorbite la nord și la sud de Tisa⁷ (cf. Neagoe 1997: 59), T. Papahagi (1925: 278) a înregistrat sporadic, exclusiv în producțiile folclorice versificate (care păstrează formulări arhaice), desinența *-i*, analogică, la pers. a 3-a a imperfectului, la Săpânța (pct. 220 din ALRR-Mar.), la fel ca și în graiul localității Plăiuț:

Da acolo cine șede?
Șendorica cu Linca,
Să uita la răsărit
Și videai turcii inind
Câte șase alăturând.

Unica ocurență sigură cu valoarea de imperfect pers. 1 sg. analogică apare într-o ghicitoare – specie de literatură populară, în formă concentrată, cu mare vechime în cultura oricărui popor, culeasă în localitatea Vad (pct. 225 din ALRR-Mar.) cu

⁶ Demn de reținut este faptul că, dat fiind conținutul și structura compozițională a textelor – lipsite de dialog, nu apare pers. a 2-a sg. la imperfectul indicativului.

⁷ Mărturiile unor ciobani din Săpânța, Ieud și Borșa în legătură cu pășunatul turmelor de oi, pe timpul verii, la nord de Tisa, dovedesc legăturile permanente între locuitorii de pe cele două versante ale Carpaților nordici (cf. Papahagi 1925: 94–95).

semnificația *cunună*; acest exemplu ar putea constitui dovada de necontestat a vechimii inovației, apărută înaintea impunerii morfemului *-m*⁸:

*Mă duceai la-mpărăteasă
Să-mi înceapă cepătoare
Fără leac de chizitoare* (Vad, p. 302).

Un fapt relevant și probant este atestarea inovației tot într-o ghicitoare, culeasă în localitatea Bixad (pct. 216 din NALR-Cr.), de I. Mușlea (1932: 192):

*Mă sui ai pi-un dâmbuț
Vede ai moara lui Dănuț* [Șoaricele].

Forma de imperfect apare în corelație cu verbe la prezentul indicativ la pers. 1 sg.:

*Și beau apă din Vâlcele
Și în și vă cânt cu jăle;
Și mă pune ai a umbră-n codru
Și vă cânt tare cu doru* (Săpânța, p. 206);

sau în relație cu verbe la perfectul simplu, preluând sensurile acestuia:

⁸ Forma etimologică de pers. 1 sg. a fost înregistrată de T. Papahagi (1925: 206, 267) sporadic în versuri, în localitățile Săpânța și Săcel:

Când **era** eu tânăr prunc
Avea glas ca și la cuc

și într-un text cules de la un informator în vârstă de 93 de ani din Sat-Șugătag: *da numa am îmblat pă la păcurari și mi-o dat de mâncari, că eu tăia lemne și făcea laptele brânză și le făcea foc* (idem, p. 323).

În anchetele relativ recente, efectuate în deceniul al optulea al secolului trecut în localitatea Săpânța (TD – Săpânța) am înregistrat, la o informatoare în vârstă, forma arhaică fără *-m* la pers. 1 sg. a imperfectului, formă confirmată de notarea ei într-un text funerar, din cimitirul din Săpânța, scris în 1956. Textul se află teaurizat în *Arhiva de scrisori și documente dialectale* (cf. Neagoe 1994) și reproduș în Mazzoni (1999: 107):

*Aici eu mă odihnesc
Tite Anuță mă numesc
Eu pe lume cât trăia[m]
Mie asta în plăcea.*

B. Mazzoni este circumspect în privința conservării formei într-un text scris odată ce nu mai este folosit în vorbire; autorul consideră forma de imperfect fără *-m* la pers 1 sg. impusă din rațiuni prozodice.

TD-Mar., culese în 1974, nu a înregistrat arhaismul (cf. Vulpe 1984: 336). Arhaismul apare în raport de variație liberă la VIIb din Pl.: [O doctoriță] *o dat [copilului] niște picuri / de tusă // că el tușa // îi spunia eu // și i-a dat picture-acei întregi /* (TD-Bas.: 405) (cf. Marin *et alii* 1998: 108) și atestat de dialectologii de la Chișinău (*Dialectologia*: 160) în localitățile Plăiuț și Apșa de Jos, la informatori din generația vârstnică: *când era eu tânără*.

G. Weigand (1899: 37) l-a notat frecvent în unele localități din nord-vestul teritoriului, iar I.A. Candrea (1907: 21) semnală folosirea sporadică a formei etimologice. C. Frâncu (1971: 183–184) a demonstrat că în Maramureș și Crișana generalizarea morfemului *-m* este o inovație foarte recentă.

Și mă duc zuua la coasă
Săcerai cât săcerai
*Mă puneai în loc să stai*⁹ (Crăcești, p. 170).

O primă constatare privește circulația inovației în aria maramureșeană de la sud de Tisa.

Formele analogice semnalate de T. Papahagi erau ieșite din uzul curent la începutul secolului al XX-lea, ele păstrându-se exclusiv ca relice de limbă vorbită în creațiile folclorice versificate.

Acestea continuă, în schimb, să fie utilizate în limba vorbită, într-o enclavă lingvistică din extremitatea nordică a subdialectului maramureșean de la nord de Tisa.

4. Anchetele recente pentru NALR-Cr. au înregistrat, frecvent, pentru prima dată, în extremitatea nordică a Țării Oașului (pct. 213–217), desinența *-i* la pers. 1 sg. a imperfectului indicativ: (eu) *cosîei*, (eu) *dădei*, (eu) *durmei*, (eu) *rămânei* la fel ca în subdialectul maramureșean de la sud de Tisa (cf. Urișescu 1984: 395, h. 172) (vezi harta).

Inovația este confirmată în aceeași arie, în raport de variație liberă, de textele înregistrate în anul 1957 în localitatea Negrești (pct. 219 din NALR-Cr.) de la un informator în vârstă de 18 ani: *Avei o gubă pe mine și erai îmbrăcat că era încă tot cam rece* (Teaha 1969: 225) cu toate că nici textele înregistrate de ALRT (pct. 346, p. 147–154) și nici anchetele NALR -Cr. nu au semnalat asemenea forme în Negrești.

Faptul că cercetările mai vechi (I.-A. Candrea 1907 și I. Mușlea 1932) nu au surprins inovația îl determină pe D. Urișescu (1984: 396) să considere particularitatea „destul de recentă” în Țara Oașului, deși nu trebuie neglijată eventualitatea ca aceste forme să fi existat în aria graiurilor oșene, în anumite localități, și la începutul secolului al XX-lea, dar să nu fi fost descoperite anterior.

Experiența de teren a demonstrat incontestabil că anchetele repetate în zone deja explorate pot dezvălui particularități inedite, necunoscute dialectologilor pentru zona investigată.

Alternanța formelor morfologice etimologice de pers. 1 sg. la imperfect cu desinențele analogice *-i* ($\emptyset - \sim$) și *-m* ($\emptyset - -m$) în graiurile maramureșene vestice, vorbite pe ambele maluri ale Tisei, în proximitate geografică cu unele graiuri din

⁹ Extinderea desinenței *-i* la conjunctivul prezent la pers. 1 sg. sau la perfectul simplu, la pers. a 3-a sg.:

Când fui locu la un loc (Șieu, p. 272);

Avui mama nouă sii (Botiza, p. 276);

Doară vede-un rob a său

Și văzui pă mumă-sa (Răpedea, p. 235)

confirmă aserțiunea Mioarei Avram ([1973] 2005: 188–189) privind „forța desinenței *-i* în sistemul general al formelor verbale [...] și posibilitatea – teoretică – de extindere a ei” prin acțiunea aceleiași analogii asupra pers. a 3-a sg.

Țara Oașului, și coroborarea cu prezența unor forme pietrificate în producțiile folclorice versificate ar putea constitui un argument în favoarea stabilirii cronologiei relative a fenomenului.

*
* *

Datele lingvisticii spațiale confirmă pe teren nu numai inovațiile „cu caracter colectiv, general și oarecum imperativ” (Pușcariu, LR, II: 299), ci și pe cele în plin proces evolutiv sau involutiv, prin surprinderea unor faze coexistente.

Fenomenul analizat relevă o arie relativ unitară diacronic și discontinuă sincronie într-o zonă marginală nordică care reunește unele graiuri din Țara Oașului cu graiuri din vestul subdialectului maramureșean de la sud de Tisa – marcate astăzi de reminiscențe fosilizate¹⁰ – care include și graiul izolat de la nord de Tisa, reprezentat de satul Plăiuț.

Graiurile din Țara Oașului și graiul izolat din nordul Tisei pot fi considerate periferice în raport cu aria centrală din vestul Țării Maramureșului (reprezentat de localitățile: Săpânța și Vad) unde s-a produs o „incizie” în aria relativ unitară a inovației prin adoptarea unei noi desinențe de pers. 1 sg., *-m*, extinsă dinspre graiurile transilvănene nordice și generalizată de la sud spre nord, începând din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, pe întreg teritoriul dacoromân (cf. Frâncu 1971: 184).

În baza atestărilor suficiente de concludente ni se dezvăluie un proces dinamic prin acțiunea a două tendințe contrare care au acționat succesiv în momente temporale diferite în structura imperfectului.

Pe de o parte, tendința de uniformizare internă prin elementul desinențial *-i*, iar, pe de altă parte, tendința de diferențiere prin generalizarea morfemului *-m* la pers. 1 sg. a imperfectului indicativ care tinde să elimine inovația ocurentă.

Tendința pronunțată în limba română de a marca deosebiri între două forme morfologice a acționat „agresiv” asupra tendinței de omonimie morfologică (cf. Pușcariu, LR, II: 339).

Procesul de cristalizare a inovației privind sincretismul desinențial a fost „frânat” și din cauza caracterului facultativ și echivoc al formelor analogice.

Această dublă tendință se manifestă diferit sub raport cantitativ (ne referim la materialul lingvistic afectat) și de la un grai la altul.

Atât raportul de variație liberă, cât și conservarea unor forme fosilizate constituie proba definitivă pentru modificările distribuționale ale desinenței de pers. 1 și a 3-a sg. a imperfectului.

Din punct de vedere sincronie, asistăm la un proces în plină desfășurare a unei inovații în „acțiune”, „neimperativă” (cf. Pușcariu, LR, II: 351) care are o poziție slabă în structura imperfectului atât prin limitarea circulației în spațiu, cât și prin coexistența constantă între formele etimologice de pers. 1 și a 3-a sg. și cele

¹⁰ Ocurența inovației în producțiile folclorice (păstrând formulări arhaice ieșite din vorbirea cotidiană), culese în primele decade ale secolului al XX-lea, de la informatori născuți în secolul precedent (cf. Papahagi 1925), presupune că la data compunerii versurilor sincretismul desinențial avea curs în paradigma imperfectului ca variantă morfologică, alternând cu formele etimologice.

noi, analogice cu pers. a 2-a sg. a imperfectului și în competiție cu morfemul *-m* la pers. 1 sg., generalizat atât în graiuri, cât și în limba standard.

În limitele atestărilor, inovația semnalată confirmă etapele succesive ale unui proces evolutiv de la faza etimologică la cea analogică.

În mod cert, prin publicarea volumului consacrat verbului, NALR-Cr. va aduce dovezi suplimentare care vor completa, vor nuanța sau vor infirma supozițiile noastre.

BIBLIOGRAFIE

- ALRR-Mar. = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Maramureș*, de Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, vol. I–IV, București, Editura Academiei, 1969–1997.
- ALRT = Emil Petrovici, *Texte dialectale culese de... suplement* la ALR II, Sibiu, Leipzig, 1943.
- Avram [1973] 2005 = Avram, *O desinență regională la persoana a 2-a singular a mai mult ca perfectului românesc*, în Avram 2005, p. 182–189.
- Avram 2005 = Mioara Avram, *Studii de morfologie a limbii române*, București, Editura Academiei Române.
- Candrea 1907 = I.-A. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*, București.
- Densusianu, ILR, II = Ovid Densusianu, *Istoria limbii române*, ediție îngrijită de J. Byck, vol. II, București, 1961.
- Dialectologia* = Mihail Purice, Vladimir Zagaevski, Ion Ciomîi, *Curs de dialectologie română*, Chișinău, Editura Lumina, 1991.
- Frâncu 1971 = C. Frâncu, *Cu privire la vechimea a două inovații în flexiunea verbală, comune dialectelor limbii române*, în FD, VII, 179–188.
- Marin et alii 1998 = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, *Graiuri românești din Ucraina și Republica Moldova*, în FD, XVII, p. 69–155.
- Mazzoni 1999 = *Le iscrizioni parlanti del cimitero di Săpânța*, apărută sub îngrijirea lui Bruno Mazzoni, Pisa, Edizioni ETS.
- Mușlea 1932 = I. Mușlea, *Cercetări folklorice în Țara Oașului*, în AAF, I, p. 117–241.
- NALR-Cr. = *Noul atlas lingvistic român. Crișana*, vol. I–II, de Ionel Stan, Dorin Urișescu, București, Editura Academiei Române, 1996–2003.
- Neagoe 1994 = Victorela Neagoe, *Despre arhiva dialectală scrisă a limbii române*, în SCL, XLV, nr. 1–2, p. 51–56.
- Neagoe 1997 = Victorela Neagoe, *Considerații asupra graiului din Apșa de Jos, raionul Teacev, regiunea transcarpatică (Ucraina)*, în „Revistă de Lingvistică și Știință Literară”, Chișinău, nr. 2, p. 52–61.
- Papahagi 1925 = Tache Papahagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, în Tache Papahagi, *Grai, Folklor, Etnografie*. Ediție și prefață de Valeriu Rusu, București, Editura Minerva, 1981, p. 75–390.
- Pușcariu, LR, II = Sextil Pușcariu, *Limba română*, Vol. II, *Rostirea*. Ediție îngrijită de Magdalena Vulpe. Studiu introductiv de Andrei Avram, București, Editura Academiei Române, 1994.
- Românii de peste hotare* = *Românii de peste hotare. Memoriu elaborat în anul 1945 de consilierul delegație Emil Oprișanu*, Ediție îngrijită de Nicolae-Șerban Tanașoca, București, Editura Academiei Române, 2014.
- TD-Bas. = Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei și nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, București [f. e.], 2000.
- TD-Mar. = *Texte dialectale – Maramureș* de Costin Bratu, Eugenia Flinteș și Magdalena Vulpe [București, 1980. Lucrare în manuscris].
- TD-Săpânța = *Monografia unei localități în perspectiva etnotextelor – Săpânța* de Victorela Neagoe și Valeriu Rusu [București, 1987. Lucrare în manuscris].

- Teaha 1969 = Teofil Teaha, *Texte dialectale din Oaş*, în FD VI, p. 211–232.
Tratat = *Tratat de dialectologie românească*. Coordonator: Valeriu Rusu, Craiova, 1984.
 Urişescu 1984 = D. Urişescu, *Graiul din Ţara Oaşului* în *Tratat*: 390–398.
 Vulpe 1984 = Magdalena Vulpe, *Subdialectul maramureşean*, în *Tratat*: 320–354.
 Weigand 1899 = G. Weigand, *Samosch und Theissdialekte*, în „Jahresbericht”, VI, Leipzig, p. 1–85.

REMARQUES SUR UNE DÉSINENCE DIALECTALE *-I* À LA PREMIÈRE ET À LA
 TROISIÈME PERSONNE DU SINGULIER DE L'IMPARFAIT INDICATIF

(Résumé)

Dans cette contribution, l'auteur signale une désinence analogique *-i* qui est d'un usage courant à la troisième personne du singulier de l'imparfait indicatif: (el) *rămânei*, retrouvée récemment dans le parler isolé du village Plăiuţ (qui fait partie du sous-dialecte du Maramureş), situé au nord de la Tisza, dans la région Transcarpatique de l'Ukraine (en voie de disparition dans les autres localités du voisinage).

Le même phénomène a été enregistré par T. Papahagi à la première et à la troisième personne du singulier de l'imparfait, sous forme de débris fossilisés, exclusivement en matériaux folkloriques versifiés et aussi dans une devinette, en deux localités de l'aire occidentale de Maramureş: *mă duceai*, (ea) *videai*.

L'innovation a été confirmée par NALR-Cr. en six localités du nord du Pays d'Oaş, en proximité géographique de la micro-aire occidentale du sous-dialecte du Maramureş.

Actuellement, nous avons constaté la discontinuité de l'aire innovatrice marginale du dacoroumain, à cause d'une brèche provoquée au sud de Tisza, par une autre innovation morphologique, ultérieure, plus forte, – le morphème *-m* de la première personne de l'imparfait – qui s'est répandue graduellement, du sud vers le nord du dacoroumain, au commencement du XVII-e siècle et qui s'est généralisée en tout les patois aussi bien que dans la langue littéraire roumaine.

Nous assistons dans une aire dialectale marginale du nord du territoire roumain à un conflit entre deux tendances contradictoires de l'évolution du patois – d'une part, la tendance de l'uniformisation interne (homonymie) du paradigme verbal et d'autre part, la tendance de distinction entre deux formes morphologiques.

Pour une image édifiante sur ce syncrétisme morphologique du paradigme de l'imparfait, il conviendrait d'avoir sous la main, à l'avenir, tout les matériaux dialectaux enregistrés par NALR-Cr.

Cuvinte-cheie: imperfectul indicativ, desinenţă verbală analogică, morfemul *-m*, sincretism morfologic, arie marginală inovatoare.

Mots-clés: l'imparfait, la désinence verbale analogique, le morphème *-m*, syncrétisme morphologique, l'aire innovatrice marginale.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
 al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13*

